

ZGODNJA DANICA.

KATOLIŠK CERKVEN LIST.

»Danica« izhaja vsak petek na celi poli in velja po pošti za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vinarjev, za četrt leta 2 kroni. V tiskarni sprejemana za celo leto 6 kron, za 1/2 leta 3 krone, za 1/4 leta 1 krono 50 vin., ako bi bil petek praznik, izide »Danica« dan poprej.

Tečaj LIV.

V Ljubljani, 25. januarija 1901.

List 4.

A v Križanem je žarek nád!

Ko elementi zabesne,
valovi vzburkani prete
pogin, in ti ječiš; —
tedaj v daljavo se ozri,
svetilnik se ti tam blišči:
rešitev — sveti Križ.

Obup mu trgal je srce,
obup mu k nebu vil roke . . .

Polmrak je legel v božji hram,
svetilka vztrepetava . . .
Pred Križanim kleči on sam,
svetilka vztrepetava . . .

Na Križanem bolest in jad;
a v Križanem je žarek nád. —

Zmagoslav.

ANTON BONAVENTURA,

po božji in apostolskega sedeža milosti
knežsko ljubljanski

vsem vernikom svoje škofije mir, srečo in blagoslov
v Gospodu našem Jezusu Kristu.

II. Zmaga sv. cerkve.

Sedaj bote pa že bolj lahko mogli razumeti, pa tudi ceniti slavne zmage sv. cerkve v 19. stoletju, posebno v zadnjih desetletjih. Prav površno bom omenil zmage cerkve v a) državi, da bolje natanko opišem b) one v cerkvi sami.

a) Zmaga cerkve v državi.

Grozno krvave prekucije na koncu prejšnjega in v početku sedanjega veka so vladarje pretresle. Zato so cesarji avstrijski, pruski in ruski leta 1815 sklenili sveto zavezo. Zavezali

so se varovati vero, mir in pravičnost, ljudstva voditi po krščanskih naukih in jih nagibati na krščansko življenje, hoteli so biti ljudstvom to, kar so dobri skrbni očetje svojim družinam. Kaj ne, lepa zveza in v njej zmaga krščanske vere! Žalibog, da ni dolgo trajala.

Povedal sem že, da so tekom našega stoletja države s cerkvijo sklepale mir in se s sv. Očetom dogovorile o mejah cerkvene in državne oblasti: zavezale so se cerkev, njene naprave in služabnike varovati. Saj so videle, kako strahotno podivjajo ljudstva, ako se odtegnejo vplivu in vodstvu sv. cerkve. Kaj ne, lepo priznanje in zopet sijajna zmaga cerkve!

Toda teh pogodb se države niso povsod držale, da, pravic podeljenih v pogodbi državi so se države pogostokrat posluževale in se še poslužujejo v škodo cerkvi in cerkvenemu življenju. Tako se godi posebno v onih liberalnih državah, katere so sklenjene pogodbe proti volji sv. Očeta odpovedale, kar se je tudi pri nas zgodilo. No, pa hvala Bogu, naš premilostljivi cesar v tem oziru marsikaj slabega prepreči, da cerkvi sovražna državnozborna večina vendar ni mogla vsega izpeljati, kar bi bila ravno hote'a in da tudi najvišja vlada skuša cerkvi pravična biti.

Pa tudi druge države posebno nemška so cerkvi nekoliko prijaznejše, ker vidijo, da brez cerkve se ne more vladati in popustile so zadnj čas od marsikaterih poprejšnjih sovražnosti. V Ameriki je cerkev popolnoma prosta. Mnoge države, posebno francoska in laška, podpirajo misijone med pagani. Vladarji, tudi nekatoliški in nekrščanski, so v prijaznem odnošaju s sv. Očetom: da, reči moremo, da je namestnik Kristov

na zemlji malokedaj užival tolik ugled, kakor ga uživa danes, ko je brez svetne moči zaprt v Vatikanu.

b) Zmage v cerkvi sami.

Lepe so ravnokar opisane zmage cerkve v našem času; toda mnogo sijajnejše in divnejše moremo opazovati v njenem življenju samem in sicer na vseh straneh obsežnega njenega poslanstva: naj že bo 1. učenisko, 2. duhovniško ali 3. pastirsko.

1. Zmage sv. cerkve v poslanstvu učeniskem.

Sv. cerkev nam je v 19. stoletju o dveh naukih oznanila, da so zares od Boga razodeti.

Leta 1854. so sv. Oče papež Pij IX. razglasili, da je nauk o brezmadežnem spočetju Device Marije razodet nauk, torej resničen in da ga torej ne samo moremo, ampak tudi moramo verovati; kdor ne bi veroval, ni več katoličan. Kako so se tega razveselili vsi katoličane, kako smo ga radostno sprejeli mi Slovenci: kako rastejo in se prekrasno razcvitajo Marijine družbe pod varstvom Device Marije brez madeža spočete, ter premagujejo z njeno pomočjo peklenko kačo, ki je naše prve starše proti Bogu nahujkala in hoče tudi nas.

Ravno isti sv. Oče Pij IX. so leta 1869. sklicali vesoljni cerkveni zbor, kakoršnega že tristo let ni bilo. Sklicali so ga, da slovesno razglase one resnice, katere je kriva vednost začela tajiti, in tako katoličane pouč, kaj je resnica, kaj pa zmeta. Tudi protestante in razkolnike so sv. Oče povabili, naj bi se povrnili v edinstvo cerkve. Ti sicer niso prišli, prišlo je pa iz vseh krajev sveta okoli 700 škofov, akoravno so se liberalne vlade zboru protivile ter ga z zvijačo in silo hotele preprečiti. Med temi protivnimi vladami je bila tudi naša avstrijska, v kateri je tedaj liberalizem vso moč imel. Na tem zboru so se iznova proglasile stare resnice o Bogu stvarniku, o razodenju Božjem, o veri, o razumu in veri; iznova se je povdarila božja vstanova cerkve, vrhovna in vesoljna oblast papeževa; nazadnje se je tudi proglasila papeževa nezmotljivost, kakor jo je stara cerkev priznala, pa so ji novi učitelji oporekali. Zraven se je zavrglo osemdeset verskih zmot. — Ta zbor je slavna zmaga resnice: saj so njegove nauke radostno sprejeli vsi katoličani, bogoslovna znanost je iznova oživela in na tem temelju hitro napredovala in še napreduje. Odpadel ni ne en škof, pač pa je odpadla peščica nevrednih duhovnov in nekaj malega slabih katoličanov.

Razun tega so nam krščanske resnice posebno papeži Pij IX. in Leon XIII. razlagali v prekrasnih svojih okrožnicah. Naj omenim le okrožnic slavnega Leona XIII. o delalskem vprašanju, o državi, o prostosti, o modroslovju, o poučevanju sv. pisma, o sv. zakonu, proti dvoboju, o sv. rožnem vencu in zadnjo o Jezusu Kristu, Izveličarju.

Kršćanske resnice širijo z besedo izvrstni cerkveni govorniki; škofje, svetovni duhovniki, redovniki. Pa tudi mnogi verniki so se posebno v deželnih in državnih zborih, pa na katoliških shodih odlikovali v obrambi razodetih resnic. Ali naj Vam imenujem O' Connella na Irskem, Mallinckrotda, Windhorsta in Reichenspergerja na Nemškem, grofa Leona Thuna, kneza Lichtensteina, grofa Pergen na Dunaju, grofa Zichy in Széchényi v Budapešti, grofa Kulmera, konte Vojnoviča, dr. Bresztyenskega? Ali naj vas spomnim na naša dva slovenska katoliška shoda v Ljubljani? Ali niso neduhovniki: vam dobro poznani zastopniki vseh svetnih stanov pogumno zagovarjali svete resnice katoliške cerkve?

Branijo in zagovarjajo se sv. resnice proti mnogoštevilnim zmotam tudi po časopisih, knjižicah in knjigah. Ni mogoče naštetih raznih spisov v obrambo in dokaz vere v vseh jezikih vsega sveta, v vseh jezikih mnogojezične Avstrije. Tudi mi Slovenci se gibljemo. Imamo temeljite znanstvene liste, imamo leposlovne liste, imamo nabožne liste, imamo dobre časnike, imamo prekrasno Mohorjevo družbo s 70.000 udi.

Širi in razjasnjuje se razodeta resnica tudi po umetnosti. Sami smo priče, kako se je povzdignilo kiparstvo, slikarstvo, cerkveno petje, zidarstvo in sploh vsi oddelki umetnosti v svetlobi sv. vere.

In kaj naj rečem o krščanskih šolah in krasnih zavodih? Povsod po celem svetu vidimo, kako delajo v ljudskih, srednjih in višjih šolah redovi; v naši Avstriji posebno jezuitje, benediktinci in šolski bratje; vidimo mnogo šol za deklice, kjer poučujejo redovnice: uršulinke, elizabetinke, usmiljenke, gospe Srca Jezusovega, sv. Križa, Dobrega Pastirja in druge. Na sto in sto redovniških šol je vzrastlo posebno v Evropi, Ameriki, Avstraliji. Tudi mi Slovenci smo v tem napredovali: čč. uršulinkam so se pridružile dvojne šolske sestre in usmiljenke; za gimnazijalce imamo Alojzijevišče; vsi pripravljamo sredstva za katoliško gimnazijo. Snuje se tudi katoliško vseučilišče v Solnogradu in za ljudske šole stori mnogo katoliško šolsko društvo na Dunaju. Pa tudi po knjigah in listih se utemeljuje

vzgojeslovje v luči sv. vere, tudi pri nas na Slovenskem.

Preobširen bi bil, ko bi še popisoval, kako deluje sv. cerkev v misijonih med neverniki po vseh delih sveta. Zadnje čase se sv. oče zavzemajo posebno za nesrečne potomce Kamove, za zamorce v Afriki, katere mahomedanci neusmiljeno tlačijo in zaslužujejo. V Aziji, posebno v Kini pa imamo zadnji čas na stotine mučnikov.

2. Zmage sv. cerkve v poslanstvu duhovniškem.

Tudi v tem oziru slavi sv. katoliška cerkev v 19. veku mnogo sijajnih zmag. Poglejmo le, kako deluje na strogo verskem polju.

Služba božja je zmiraj bolj veličastna. Cerkve se lepšajo; stare se popravljajo, nove se zidajo. Veličanstvena je nova cerkev svetega Pavla in ona sv. Joahima v Rimu, prekrasna nova votivna cerkev na Dunaju, nova stolna cerkev v Ostrogonu in ona v Djakovu, nova stolna cerkev Srca Jezusovega v Gradcu, Marijinega brezmadežnega spočetja v Lincu, svetega Vida v Pragi. In pri nas v naši škofiji? Kako lepe cerkve so se v zadnjih desetletjih dozidale: cerkev presv. Srca Jezusovega v Ljubljani; cerkev v Budanjah na Vipavskem, v Vodica, v Sostrem, na Črnučah, na Goričici, v Črnem Vrhu nad Polhovim Gradcem, v Lučinah, na Brezijah, v Šmartnem pri Litiji, druge so se popravile in polepšale: naj omenim vse ljubljanske cerkve, dalje v Št. Rupertu, v Radoljici, v Kranju, v Begunjah, v Komendi, v Št. Vidu nad Ljubljano, v Loki pri nunah in drugod. Kako mogočno doné zvonovi čez in čez po domovini iz visokih zvonikov: kako lepa in pogostokrat umetna je cerkvena obleka! In cerkveno petje, ali se ni v zadnjih letih mnogo povzdignilo in po cerkvenih prepisih prenovilo v cerkvenem duhu? Koliko je storila za cerkveno obleko bratovščina presv. Rešnjega Telesa, za cerkveno glasbo Cecilijino društvo, za cerkveno umetnost umetniško društvo!

Pa tudi cerkveno versko življenje se prekrasno razcvita po vseh deželah in pri nas. Silno je napredovalo češčenje presv. Rešnjega Telesa: vtemeljila se je družba očetov od najsvetejšega Zakramenta, duhovniki imamo društvo vednih častilcev, in verniki se tudi zbirate v bratovščino presv. Rešnjega Telesa, ter skoraj povsod vsaj prvo nedeljo v mesecu, če ne vsake nedelje po celo uro pred tabernakelnom premolite skupno in glasno, da, še po noči pred prvim petkom v mesecu je vpeljana molitev pred tabernakelnom. Kako je to češčenje pri nas raz-

širjeno, priča knjiga „Večna molitev“, katere se je nad 20.000 razpečalo; pričajo krasne procesije z Najsvetejšim, katere se spremljajo z gorečimi svečami.

Vkoreninila se je med nami tudi pobožnost do presvetega Srca Jezusovega. Ta pobožnost je sploh zadnja leta neizrečeno napredovala, iz samostanov je prišla v mesta in vasi. Vnemali so nas za njo sv. Oče Pij IX., vнемajmo nas Leon XIII. Sv. Oče Pij IX. so leta 1864. Margareto Allacoque, početnico te pobožnosti, proglasili blaženo, leta 1876. so pa vesoljno cerkev posvetili božjemu Srcu Jezusovemu. Leon XIII. so praznik presv. Srca Jezusovega povzdignili v praznik prvega reda in že vlani, pa tudi letos so nam priporočili, da se temu božjemu Srcu vsi posvetimo. Drugim deželam in narodom smo se tudi verniki ljubljanske škofije pridružili. Posebno letos smo to posvečenje prav slovesno opravili: imeli smo velikanske procesije in prižgali smo mnogo kresov po naših hribih. Vsako prvo nedeljo posvečujemo temu presv. Srcu in prepevajo se v katerikoli cerkvi je mogoče, v Rimu odobrene litanije na čast Njegovo. Povsod se širi bratovščina presv. Srca Jezusovega, apostolstvo molitve in zadostilno sveto obhajilo.

Neverjetno pa je v našem stoletju napredovalo češčenje prečiste Device Marije. K temu je največ pripomoglo, ker se je njeno brezmadežno spočetje proglasilo, kot verska resnica, pripomogle so nenavadno pogoste spreobrnitve najbolj trdovratnih grešnikov po bratovščini Srca Marijinega in pa po Lurdu, kjer se je leta 1858. prikazala Devica Marija kot brezmadeža spočeta in kamor sedaj hiti ves svet. Pa imamo tudi drugih Mariji svetih krajev po vseh deželah. Komu niso poznane sv. Višarije, komu ne Trsat, komu ne Marijino Celje in posebno naša domača božja pot na Brezijah, kjer smo letos novo cerkev tako slovesno posvetili! Posebno ponosni pa moremo biti na toliko Marijinih družeb v naši škofiji, katerih je že precej nad sto. In hvala prečisti Devici, ki vabi pod svojo zastavo ne samo dekleta, ampak tudi mladeniče, da, tudi žene in može.

In kaj naj rečem o pastirskem delovanju duhovnov v našem 19. stoletju, posebno v zadnjih desetletjih? Kako goreče in kako pogostokrat se oznanjuje beseda Božja, koliko se spoveduje, kako pogosto so se začeli prejemati sv. zakramenti! Kaj ne, vi starčki, v prejšnjih mrzlih časih tega ni bilo! Pogosti misijoni za vas vernike, vsakoletne duhovne vaje za nas

duhovnike, za redovnike in redovnice, duhovne vaje za gospode in gospe, duhovne vaje za učitelje močno poživite in pospešujejo cerkveno versko življenje po vsem svetu in po naši škofiji. V tem pogledu je naše stoletje visoko nad minulimi.

A ne samo na strogo cerkvenem polju je izredno vpešno duhovniško delovanje svete katoliške cerkve, ampak tudi na družabnem polju, kjer se odlikuje s premnogimi deli krščanskega usmiljenja.

Poglejmo telesna dela krščanskega usmiljenja. V misijonskih zemljah med pagani širijo katoliški misijonarji poljedelstvo, živinorejo, rokodelstvo, obrt, umetnost. Odlikujejo se posebno očetje trapisti v Južni Afriki, kjer so ustanovili tiskarne, brzojave in druge kulturne naprave. Slično v Kini.

Tudi v Evropi si prizadeva katoliški duhovnik za zdravo preosnovno družabnega življenja. Ali ne stojte prav katoliški škofje in duhovniki na čelu krščanskega družabnega gibanja z besedo in delom?

Najlepše razprave in knjige o teh preimennitnih vprašanjih so oni spisali. Na čelu stoji papež Leon XIII. s svojimi okrožnicami; v njegovem duhu so pisali kardinal Manning na Angleškem, škof Ketteler, duhovniki Kolping, Hitz, Stöckl in posebno jezuitje na Nemškem, duhovnika Beck in Eberle v Švici, duhovnika Scheicher, Schöpfer v Avstriji in pri nas na Slovenskem prav duhovniki ta preimennitna vprašanja obdelujejo v „Obzorniku“ in v listu „Dom in Svet“.

Poučevanju z besedo pa ni zaostalo delo. Prav duhovniki ustanavljajo razne občeekoristne naprave in družbe, da pomagajo kmetu in delalcu. Uzor nam je duhoven Don Bosco v Turinu, ki je v svojih zavodih tisoče zanemarjenih otrok rešil in vzgojil. Za podporo siromakov imamo društva svete Elizabete in sv. Vincencija, ki deli duhovno in telesno miloščino. In če se vprašamo, kdo snuje Raiffeisenove hranilnice, gospodarske zadruge, rokodelske družbe, siromašnice, hranilnice, bolnišnice, gluhozemnice, zavode za stare ljudi; ali ne bomo morali reči, da prav duhovni in z njimi goreči katoliški možje in katoliške žene? Pri nas strežejo usmiljenke v bolnišnicah za odrastle in otroke in v hiralnici za odrastle; šolske sestre imajo od Vincencijevega društva ubožnico za fantiče, usmiljeni bratje imajo koristno bolnišnico na Dolenskem; šolske sestre od naše ljube gospe imajo gluhozemnico za deklice; gluhozemnica v

Ljubljani se je sezidala z duhovskim denarjem: rokodelske družbe v Ljubljani, v Rudolfovem, v Idriji, v Trziču, v Loki, v Št. Vidu so ustanovili in vodijo duhovniki, Vincencijeve družbe v Ljubljani in drugod so zopet zasnovali duhovniki. In kdo skrbi za delalce in za kmetovalce s posojilnicami in zadrugami, da so jih mnogo rešili pogina? Ali ne naši duhovniki vkljub zaničevanju in preganjanju?

Ozrmo se še na duhovna dela krščanskega usmiljenja v našem 19. veku. Velikanska so dela za znanost in šolo. Katoliške učenjake nahajamo na vseh znanstvenih poljih. Umetniki, pesniki, glasbeniki prvega reda so prav katoliški, med njimi mnogi duhovniki. Koliko store prav katoličani vsacega stanu, da se napravijo dobre ljudske in razne stanovske šole po Angleškem, Francoskem, Nemškem, v Belgiji in tudi pri nas v Avstriji! — Katoličani pošiljajo v razna zastopstva vrlih mož, da branijo pravice nižjih stanov: zraven pa cerkev ne pozabi, tudi tem nižjim stanovom oznanjevati njim potrebnih družabnih dolžnosti in čednosti, kakor delalnost, varčnost, zmernost, zadovoljnost, poštenost, potrpežljivost, zatajevanje. — Vkljub zaničevanju in preganjanju ne odneha sv. cerkev poučevati, svetovati, prositi, svariti, tolažiti, pa tudi groziti! Akoravno duhovnov zelo primanjkuje, vendar je tudi po tem malem številu neizmerno mnogo storila in dosegla. Duh svetega Karola Boromeja, duh sv. Vincencija Pavlanskega napolnjuje škofe in duhovnike 19. stoletja. Predivne zmage nad krvavo in sebično prekucijo brez vere in ljubezni!

(Konec prihodnjič.)

Cerkve in zvonovi v dekaniji Kranj.

(Dalje.)

XVI.

Šmartin pri Kranju.

Župnik Cavalier, trudeč se celih osem let s pripravami in zidanjem, dokonča glavno stavbo l. 1734, posvečevanja nove cerkve pa ni čakal, ker ga pokliče Bog k plačilu 8. julija 1734, starega 74 let. Na spominjski plošči, vzdani pri vhodu na pokopališče, beremo: *Avunculo suo, optimo viro, pietate et doctrina insigni, Urbano Cavalier, loci parochi, anno 1734 die 8 julii vita hic defuncto, hoc grati monumentum posuere nepotes Franciscus Blasius Sauzin et Jacobus Philippus Suppan.* (Svojemu stricu najboljšemu možu, pobožnemu in uče-

nemu Urbanu Cavalier, tukajšnjemu župniku, umrlemu dne 8. julija 1734, sta postavila ta spomenik hvaležna vnuka Franc Blazij Sancin in Jakob Filip Zupan). Tri leta po njegovi smrti dovrši novi župnik Peter Maksimilijan plem. Modersheimb cerkveno notrajščino, v nedeljo pred sv. Lukom t. j. 13. oktobra 1737 pa posveti škof Feliks grof Schrottenbach novi dom sv. Martina. Oglejmo si cerkev, kakoršna je sedaj.

Vže njena umetna zidava v podobi elipse jo dela nenavadno zanimivo. Stavbarji vedo najbolj, da jim provzročuje podolgovato-okroglasta oblika veliko težav, katerim se lahko izognejo, ako zidajo po pravilno okroglem ali četverovoglatem načrtu. Notranje svetlobe ima 36,35 m po daljavi in 14,80 m po širjavi. Na vsaki strani ladije ste dve kapeli 1,90 m globoki. V velikem oltarju (izdelal Štefan Šubic) stoji kip sv. Martina. Desnica mu je povzdignjena za blagoslov, v levi drži škofovo palico, glavo kinča mitra. Slika, ki zakriva prestol, kaže sv. Martina kot mladega vojaka na konju; poleg njega je ubožec, prejemajoč v dar polovico odsekanega plašča. Na vrhu oltarja vidimo sv. Trojico. Stranski oltarji so posvečeni Materi božji, sv. Štefanu, sv. Juriju in sv. Ivanu Nepomuku. Prva dva sta na evangeljski, druga dva na listni strani. Obok ladije je okinčan s slikami šesterih sv. cerkvenih učencikov. Vsak drži v roki knjigo z imenom predmeta, o katerem je pisal. Sv. Ambrozij († 397) ima knjigo z naslovom **DE SPE**. Pod sliko čitamo: „V obilnem upanju se veseli moja duša“. Sv. Hieronim († 420) gleda v višavo, kjer vidi trombo, ki kliče k sodbi. Na knjigi so besede **DE IUDICIO** in pod podobo: „Gospodova sodba me grozno plaši“. Sv. Avguštin († 430) kaže naslov **DE CHARITATE**, pod njim je izrek: „V ljubezni mi srce gori in pri Bogu biti želi.“ Četrta slika predstavlja papeža Gregorija Velikega († 604) s knjigo **DE FIDE**, poleg se bere: „Živa vera mi krepost daje“. Sv. Bernard († 1153) drži napis **DE HUMILITATE** z besedami: „Ponižnim daje Bog milost“. Slednjič vidimo kardinala sv. Bonaventuro († 1274) in napis **DE CASTITATE**, ki je razložen z izrekom: „O sveta čistost, komu bi primerjal tvojo lepoto!“ Omenjamo še kamenitega tlakú, ki ga je dal vložiti Jurij Kalan l. 1839. Začetni črti njegovega imena G. K. ste ohranjeni na plošči sredi cerkve. Na tem kraju so zazidani podzemeljski prostori, kamor so do konca 18. veka pokopavali umrle duhovnike. — Ob

zapadni strani cerkve zunaj pokopališča so postavili v najnovejšem času lično kapelo v čast lurški Materi božji.

V visokem stolpu, sezidanem ob evangeljski strani velikega oltarja, so štirje zvonovi z glasovi H—d—fis—h in s premerom 159 : 126 : 108 : 82 cm, vsi iz l. 1885.

Veliki zvon s podobami: Križ, sv. Trojica, sv. Martin. Napisov imaš na izbiri, praveč. Okoli sv. Trojice: ČAST PRESVETI TROJICI. Okoli križa: V TEM ZNAMNJU BODEŠ ZMAGAL. Nad svetim Martinom: SV. MARTIN, VARUH CERKVE IN FARE. PROSI ZA NAS BOGA. Sredi zvona: VLIL NAS JE PETER HILZER V DUNAJSKEM NOVEM MESTU V SVETEM LETU 1885. Slednjič napis: KO JE PAPEŽ LEON XIII. VLADAL SV. CERKEV, ŠKOF JAKOB MISSIA LJUBLJANSKO ŠKOFIJO, CESAR FRANC JOŽEF I. AVSTRIJSKO CESARSTVO, KO JE BIL ANTON KLEMEN FAJMOŠTER, VALENTIN ALJANČIČ DUHOVNI POMOČNIK, ANTON GOLOB IN GREGOR SUŠNIK KLJUČARJA: SO MEHE PROSTOVOLJNI DAROVI FARMANOV VLILI. Teža 40 stotov in 92 funtov je premajhena za glas H vsled tega zvon ne more imeti onega mogočnega odmeva, kakoršnega bi imel z večjo težo. So zvonovi, ki tehtaio s tem glasom celo 60 stotov. (Zvon v Maria Taferl na Nižje-Avstrijskem z glasom H celo 66 stotov!)

Drugi zvon kinčajo podobe: Križ, naša ljuba Gospa, sv. Štefan. V KRIŽU JE IZVELIČANJE. NAŠA LJUBA GOSPA PRESV. SRCA PROSI ZA NAS BOGA. Teža 2057 funtov.

Na tretjem: Križ, Jezusovo Srce, sv. Ivan Nepomuk GLEJ KRIŽ GOSPODOV, BEŽITE SOVRAŽNE MOČI. GLEJ TO SRCE, KATERO JE LJUDI TOLIKANJ LJUBILO. Teža 1211 funtov.

Četrty tehta 6 stotov. Križ, sv. Josip, sv. Jurij. SLAVA BOGU, MIR LJUDEM, POKOJ MRTVIM. SV. JOSIP, VARUH SV. CERKVE IN NAŠE DEŽELE, PROSI ZA NAS.

Župnik Josip Lavtižar.

(Dalje prihodnjič.)

Pristavek. V pričujočem spisu „Šmartin pri Kranju“ je na str. 19 znamenovana nadgrobnica župniku Filipu Trpin besedami: „Signet me pentalpha tuum, beatissima Mater“ — ob enem z nariskom tega „pentalpha“ naslednje podobe: na peterovogelniku je postavljenih 5 enakostraničnih trikotnikov. To stvarja oni zvezdasti pentalphov obrazec, ki se nariše, ves kot je, tudi z enim potegljajem prav lahko. Časih se že v šolah otroci igrajo tem narisovanjem. Ob roki „Pierers Konversations Lexicon; IV. vezek — Drudenfuss“ objavljamo tu nekoliko o imenovanem pentalpha pristavljajoč nekatere kanonik Smrekarjeve in nekatere svoje nazore. — Poleg izraza pentalpha je temu znamenju rabljiv tudi zaznamek: pentangulum (peterovogelnik), pentakel, pentagramma (peteročkrik), pitagorejski znak, morska noga (Alpfuss), morski križ, drudin križ ali drudina noga (Drudenfuss). — Drude tudi „trude“ (prim. krstno žensko ime Ger„trude“, Ger„truda“) so bile v stari nemški bajki pol božija, pol človeška ženska bitija, stanujoča v gozdih, na gorah ali ob vodah ljudem v prospéh, a tudi v nevspéh. Zanimive so jim bile gosije ali labudovim podobne noge; od tod tej zvezdi ime: drudina noga. — Znamenje pentalpha je imela že stara Pita-

gorova šola, ki se je sploh rada ukvarjala z mistiko v številkah ali z matematičnimi oblikami. Razne prazne vere poznejih časov so upodobovale pentalfa nad hišina vrata zato, da bi bivalcem ne mogli v škodo biti čarodeji. Prav tem načinom je uporabljala Göthe v svojega Fausta I. delu 1. akta. Hudobec namreč ne more čez prag, na kateri je že vstopil. Zato ga začuden vpraša Faust: „Das Pentagramma macht dir Pein? — Hej! pentagramma ti dela težav?“ — Še danes riše to peterokončnico prazna vera, posebno po deželi, nad hlevna vrata: da bi se namreč po sovražnih vplivih ne začarala domača živina. — Na tem našem grobu pa je porabljeno to v svojem izvoru pagansko in čarovno znamenje v ginljivem krščanskem smislu in sicer v tako zelo lepem, da naj narod hvaležen bo oni srečni roki, ki je župnik Trpi novo nagrobno ploščo od stare šmartinske cerkve poleg Savskega mostu rešila tu sem gori do nove zidarije na stražiški ravani. Latinski rek poleg znamenega pentalfa prosí namreč: naj umrlega znamova preblazene Matere „pentalfa — peteri A“. Kaj naj pomenja tu peterovogelnik s tem krščanskim izrekom? Morda je tu peterovogelnik zato, ker šteje Preblazene ime v latinski obliki „Maria“ 5 črk? Morda je kje najti še kak tak pentalfa, ki nosi ob vsakem peterih koncev po eno črko Marijinega imena zapisano? Ali pa je kje ohranjen še kak verski rek petih besedi, Mariji v počeščenje sestavljen tako, da se vsaka njegova beseda začne s črko „A“? — Slovenci, preiskujte temi podatki v roki na dalje in zvesto nam poročajte, kar Vam pride pod roke — veri v slavo in vedi v hasen.

Uredn.

Stariši — na boj zoper laž pri otrokih!

Malo je otrok, ki bi ne bili do svojega 12. leta več ali manj lagali. Kje je iskati vzrokov tej neveseli prikazni, ko nam je vendar znano, da je izvirni greh le malo oslabil ljubezen do resnice in nam tudi vsakdanja skušinja spričuje, kako že otrok hrepeni po resnici in sto in stokrat poprašuje po ti in oni reči, kakšna je, zakaj je taka idr. Odkod torej pride nevesela prikazen, da med otroki laž ni tako redka.

Glavnega vzroka nam je iskati v duhu današnjega časa, ko se ljudje tako malo menijo za resnico. Ni čuda, da otrok s prirojeno nagnjenostjo do posnemanja rad posnema tudi slab vzgled svoje okolice in tako postaja bolj in bolj dovzetan za laž. Poglejmo nekaj takih vzgledov v življenju.

Videz in resnica ste dve popolnoma različni stvari. Videz navadno goljufa, ali z drugo besedo — laže.

Znano je, koliko ljudje dajo na samo zunanost, na videz. Ta se kaže pred svetom v potratni obleki — a v resnici nima najpotrebnejšega za življenje; oni bi za vse plačeval — doma pa strada njegova družina. Ali ni tako izkazovanje le laž? Otrok vidi to izkazovanje odrastlih in kmalu spozna, da se le delajo bolj bogate in imenitne kakor so v resnici. In to gotovo ni naj brez vpliva.

Še večjega pomena, kakor to pa je za otroke navajanje k laži. To se zgodi že na ta način, da se otrok prestrogo poprašuje, sili z žuganjem ali

trdosrčnimi kaznimi, da bi priznal kako napako. To je veliko otrok zapeljalo v laž. Pogosto tudi stariši sami slabo vplivajo na svoje otroke. Slab vzgled jim že dajejo, če svojih obljub ali zažuganih kaznij ne spolnijo.

Žalostno pa je, če kdo naravnost nape-ljuje otroka k laži. Kolikrat se zgodi, da ta ali oni zamudi šolo in brž se na očetov nasvet zlaže, da je bil bolan. Materin „ljubljenec“ je storil to ali ono napako, ker pa očetu ne upa povedati resnice, zato pa, ne da bi mu mati branila, pove kaj neresničnega.

Pa tudi iz katerega koli celo veljalnega razloga otrokom povedati neresnico, je zelo škodljivo. Če torej poprašujejo otroci po stvarih, ki jih še ne smejo vedeti, naj se njih vprašanja kar preslišijo, ali pa se jim reče: Tega Vam ni treba vedeti, tudi vam ne bom odgovarjal na taka vprašanja. Ker bi namreč bilo za odgojo zelo napačno, ako bi otroci brezpogojno ne verjeli svojim starišem, zato se jim ne sme povedati nič neresničnega. Če bi kdo odrastlemu neresnico povedal, ali ne bi izgubil vsega zaupanja pri njem in bi veljal za nepoštenega? Kar pa smo dolžni odrastlim: resnico in zvestobo — to smo dolžni tudi otrokom.

A opustiti vsega, kar žali resnico ljubnost, še ne zadržuje. Stariši morajo tudi že prav zgodaj povedati otrokom, da najvišje cenijo resnico in najbolj sovražijo laž in prikrivanje.

Pokažejo in povedo pa to lahko ob raznih prilikah. Ko se je kak tuj, sosedov otrok zlagal, spominjajo naj svojega sina ali hčer tako-le: „Dobro veš, da je včeraj lagal tvoj tovariš. To nikakor ni lepo. Nič več ne smeš iti v njegovo družino. Ali ti ni znana zgodba o gnjilem jabolku, ki je tudi zdrava okužilo. Rajše bi imel mutca za svojega sina, kakor lažnika. O takem tudi Bog neče nič vedeti. Samo hudobni duh ga ima rad: lažnik je moj otrok, pravi o njem. Ali bi bil ti rad otrok hudobnega duha?“ —

Na ta način otrok dobro spozna grdobijo laži in se je boji že zaradi tega, ker jo sovražijo stariši. Pri bolj dorastlih otrokih je pa treba se ustaviti laži z vso ostrostjo, ker je grešna. Bog je večna Resnica. Njemu moramo biti vedno bolj podobni. Resnico govoriti nam je zapovedal v posebni zapovedi in Sam pravi, da so lažnjive ustnice Gospodu gnjusoba. Glejte, milijoni junaških kristijanov so dali svoje življenje za resnico krščanstva; drugi so žrtvovali rajše svoje premoženje in prostost, kakor da bi govorili laž in prelomili obljubo. Ali ni torej velikega pomena, da vcepimo našim otrokom ljubezen do resnice v srce.

Ako si otrok še ni omadeževal srca z lažjo, dovzetna je njegova duša za nauke in vzpodbudne vzglede. drznemu lažnjivcu pa se zdi vse preveč in pretežko. Poslušaj sicer lepe vzglede a njegovo srce ostane hladno. Zato pravim: Lažje je obvarovati otroke pred lažjo, kakor jih odvaditi te nelepe napake. „Nikdo ne pride učen z nebes“, pravi pregovor, tudi lažnjivec ne pride nikdo na svet. Predno začne (otrok) popolnoma in z zavestjo lagati, moral se je že dalje časa pripravljati na to z manjšimi lažmi. Dobro in previdno je, ako zapaziš, da se je zlagal otrok, da ga ne obsuješ precej z grdim lažnikom, sicer utegneš zatopiti čut časti v mladem srcu. Saj pa se tudi otrok ne zaveda vedno jasno svoje laži. Marsikdo ima

namreč prav živahno domišljijo, pripoveduje, kar mu pride na um, svojim tovarišem in dostikrat še ne pomisli ne, kaj je res in kaj ni res. Takemu je najboljša prestreči besedo: „Stoj, pomisli prej, če je tudi res tako, kakor praviš; ne izgovori nobene besede, ako dobro ne veš, da je popolnoma resnična.“

So pa tudi nemodri stariši, ki imajo mnogo neprikritega veselja nad domišljavimi svojimi otroki, misleč, da so Bog ve kako budni, in prav nič ne pomislijo, kako lahko jih nebrzdana domišljija zapelje, da postanejo škodljivi bahači in lažniki.

Paziti je tudi na otroke v gotovih slučajih. Dečki, posebno pa deklice se ob prilikah vedo tako prisiljeno sramežljivo, da se jim vidi, kako se za to prizadevajo. „Bodi odkritosrčen ali odkritosrčna v svojem vedenju“, tako jih je treba opomniti, „nikdar se ne sme delati človek drugačnega, kakršnen je v resnici.“

Kako pa naj se ravna z otrokom, če res laže, če z zavestjo in hote govori laži, da bi koga zepeljal v zmoto?

Posebno važno je vedeti, kako naj se ravna z njim, ko se je prvokrat omadeževal z lažjo. Če se je to zgodilo, utegne ga oče takole posvariti: „Kaj, ti si se zlagal, v resnici zlagal? Svojega očeta si hotel goljufati? Odgovori mi brž?“ Ostro očetovo oko naj pogleda polno iznenadenja in žalosti na malega grešnika in ta najbrže na pol tiho pripozna: „Da“. „Ali je mogoče, da moj otrok laže!“ govori naj oče dalje. „Če bi me po obrazu udaril, ne mogel bi biti bolj razžaljen, kakor me je užalila tvoja laž!“

Kaj naj naredi oče še dalje, premisliti je treba za vsak posamezen slučaj. Navadno naj ga kratko pouči, občutno poniža, naloži naj mu, da laž prekličje, naj se dela nekaj časa nezaupnega do njega, pa ne predolgo.

Če se laž ponovi, potrebno je brezpo- gojno telesno kaznovanje.

Ozirati pa se je tudi na to treba, iz katerega vzroka je otrok lagal.

Če je lagal v sili, omili naj se mu kazen, odkrito naj prizna, da je govoril neresnico. Da pa prizna svojo laž, ne sme se k temu nagniti s kako obljubo. Če pa se je za posebno težko priznanje kaj obljubilo, mora, se izpolniti obljubljeni. Laž iz škodeželjnosti ki bližnjega očrni in skuša ponižati, je sad grde zavidnosti in sebičnosti. Tu je najprej treba odpraviti vir, iz katerega prihaja laž: zavidnost in sebičnost. Ta vrsta laži je veliko hujša in bolj grešna, kakor laž v sili, zato jo je tudi treba strožje kaznovati.

Resnicoljubnega otroka je lahko vzgajati: ložje je spoznati njegovo srce, ker rad razodene svoje misli in dejanja. Tatvina in nečistost se težje ukoreninite pri njem, ker to dvojno zlo poganja le na skrivnem.

Resnicoljubni otroci bivajo resnicoljubni vse življenje in ko odrastejo, postanejo pravi blagoslov božji posebno v današnjih časih, ko se tako razširja duh laži in obrekovanja.

Obrekovalci in krivoprisežniki pa niso naenkrat zagazili v blato svojih hudobij. Resnica je: brezbožneži, ki iz maščevanja zaradi malopridnega dobička kličejo kazen Vsemogočnega na same sebe, pripravljajo po svojih krivih prisegah nedolžnega ob premo-

ženje in dobro ime, ob čast in prostost, pehajo cele družine v sramoto in uboštvo, taki brezbožneži so bili večinoma v svojih mladih letih lažniki.

Pomislite stariši, kaj vzraste iz mladega lažnika!

G.

Književnost.

Didonov **Jezus Krist**. Prvi zvezek. Iz Francoskega prevel P. Bohinjec. Izdal dr. Anton Jeglič, knežskof ljubljanski. Cena 1 K 50 v., vez. 2 K 50 v. V Ljubljani. Katoliška tiskarna 1900.

To je prvi zvezek najnovejše bogoslovske knjige v slovenskem jeziku. Za njim izideta še dva. Najprej hočemo cenjene čitatelje nekoliko seznaniti s pisateljevim imenom. Kdo je Didon?

Oče Henri Didon slovi med velikimi govorniki in pisatelji na Francoskem v 19. stoletju. Rojen 17. marcija 1840 v Touvetu (Dep. Isère), je stopil že v svojem 16. letu v dominikanski red. Glasoviti oče Lacordaire (izg. Lakordér), ki mu je bil prvi voditelj, in ves čas očetovski prijatelj, je hitro spoznal nenavadno nadarjenost svojega gojenca. Eno leto po Lacordairejevi smrti (1861), ko se je zavezal s slovesnimi obljubami, je zamenjal svojo domovino z večnim Rimom, kjer je dovršil svoje študije v zavodu Minerva. Za nekaj let so ga poklicali nazaj na Francosko, kjer je nastopal kot pridigar po raznih večjih mestih. Slednjič so ga imenovali za priorja dominikanskemu samostanu v Parizu in od tedaj se je pokazal na prvi francoski leci v cerkvi Notre Dame. Več let se je razlegal njegov močni glas po tej velikanski cerkvi, kjer so imeli pred njim in za njim svoje konference za pariško gospodo najslavnejši sodobni govorniki: Lacordaire, Ravignan, Monsabré in drugi.

Od leta 1890. naprej je bil voditelj velikemu zavodu za vzgojo moške mladine „Albert-le-Grand“ v Parizu. Večkrat je potoval in sicer po Nemčiji — dolgo časa je bival v Berlinu —, potem po Palestini in zadnje leto pred smrtjo po Angleškem. Povsod je pazno zasledoval vse pojave duševnega življenja, posebno šolstva; seznanjal se je z raznimi učnimi sestavi po vseučiliščih in drugih javnih zavodih. Nabrane izkušnje je hotel uporabiti v domovini ter ustanoviti na pragu novega stoletja nekak vzoren zavod za mladeniče v Parizu. Žal, da mu ni bilo mogoče izvesti lepega načrta, ker 13. marcija 1900 je nenadoma izdihnil svojo dušo v Toulouse-u (izg. Tulúzu), ko je bil na potu v Rim. Zadel ga je mrtvoud.

Kakor je bil Didon sloveč pridigar, tako spretno je znal sukati tudi pero. Svoje konference ali govore je redno objavljajal za širše kroge, pa obelodanoval tudi druge vednostne, posebno vzgojeslovne spise.

Njegovo glavno delo, s katerim si je pridobil svetovno ime, je „Jésus Christ“, v 2 zvezkih. Prvič je zagledalo beli dan 1890.

Osnovo je nosil več let v glavi in se je temeljito pripravljajal; prav v ta namen je prepotoval Palestino, kakor naš nepozabni dr. Fr. Lampè, preden je začel pisati „Zgodbe sv. pisma“.

Nepopisno pozornost in navdušenje je vzbudil po vsem Francoskem ta novi življenjepis božjega ustanovitelja katoliške cerkve.

Brž je zaslovel tudi čez domače meje in jeli so ga prevajati v druge jezike. Nekateri kritiki so sicer menili, da se premalo ozira na znano zloglasno Renanovo knjigo, a pomniti je treba, da Didonov spis nima polemičnega značaja. Renana je že temeljito zavrnila cela vrsta pisateljev svetnega in duhovskega stanu, preden se je oglasil Didon.

Nemški ocenjevalci, ki so nasproti Francozom navadno zelo strogi, so mu očitali, da je preveč preziral novejšo nemško svetopisemsko slovstvo; a vsevprek priznavajo, da je Didonova knjiga epohalno delo stalne vrednosti. Res, Didon ima vse vrline velikih francoskih pisateljev, posebno zanimivo pripovedovanje in eleganten slog. — Tudi današnji razburjeni družbi je Jezus Krist edina rešitev. „V nikomer drugem ni izveličanja“ (Dej. ap. 4, 12.) To veliko neovrženo resnico pisatelj vseskozi zgovorno in duhovito razvija.

Globokih misli sv. Toma Akvinskega o včlovečenju in o odrešenju za širše kroge še nihče ni lepše opisoval pred Didonom.

Zato nas srčno veseli, da se tudi nam maloštevilnim Slovencem ponuja v prevodu ta biser iz novejšega francoskega slovstva. Med Slovani ga imajo, kolikor vemo, že davno Čehi in Rusi. Hvaležni smo najprej mil. gospodu izdajatelju, ki je založil knjigo na svoje stroške in napisal lep predgovor; potem tudi veleč. gospodu prelagatelju, ker se je pogumno lotil težavnega dela.

V obče se mu je posrečilo. Seveda čutimo hitro pri branju, zlasti pri uvodu, da imamo poslovenjeno knjigo pred seboj. Želeli bi semtertja malo več pile in doslednosti. Večinoma beremo Lukež, a tudi Luka; odlomki Papiasovi (str. 13.) namestu Papijevi.

Toda ne bomo se spuščali v malenkosti, ki nikakor ne kratijo velike vrednosti celotnemu umotvoru.

Željno pričakujemo še 2. in 3. zvezka. Cena je prav nizka. Vsem omikanim Slovencem kličemo: Vzemite in berite! Saj pravi Slovenec nikdar ne izgubi smisla za najvišje vzore. — Posebej pa opozarjamo Didonove knjige vse skrbne slovenske očete in matere, ki imajo odrastle sinove in hčere. Posebno še za dijake je knjiga. Če jih hočejo o božičnih praznikih ali za veliko noč razveseliti s kakim darilom, seči jim bo težko do kaj lepšega in za nje koristnejšega od Didonovega Jezusa Krista.

Dr. F. P.

I. Bratovske zadeve

molitvenega apostolstva.

Namen za mesec januarij 1900.

XX. stoletje Jezusu Kristu

25.) **Spreobrnjenje Pavlovo.** Pregarjalci sv. cerkve. Spreobrnitev zastaranih grešnikov. Misijoni.

26.) **Sv. Polikarp.** Razširjanje pobožnosti Srca Jezusovega. Vdove in sirote. Katoliška izgoja otrok v mešanih zakonih.

27.) **Sv. Ivan Zlatousti.** Slovenci. Cerkveni govorniki in veroučitelji. Usmiljenke. Odvrnitev pogubnih pravn.

28.) **Sv. Ciril Aleksandrijski.** Konec grešnih zvez. Bralci katoliškega časopisja.

29.) **Sv. Frančišek Saleški.** Duhovniki in obhajanci. Krotkost in ponižnost. Katoliški pisatelji, posebno slovenski.

30.) **Sv. Feliks, papež.** Sv. oče. Neka samostanska občina v hudi stiski. Potrebne zdravja za izvrševanje poklica. Dobre dolge izpovedi.

31.) **Sv. Peter Nolaščan.** Protisuženjska družba. Vse doposlane pa še ne uslišane zadeve. Udje molitvenega apostolstva in bratovščine Srca Jezusovega, ki so umrli meseca januarija in ki bodo meseca februarija umrli.

N.

II. Bratovske zadeve N. lj. Gospé presv. Jezusovega Srca.

Zahvale.

Le na priprošnjo Marije Velesalske, kateri sem se v neki zelo važni zadevi priporočila, sem bila uslišana in s tem rešena hudega udarca. Marija, Ti me še nisi nikedar zapustila, bodi Ti čast in hvala vekomaj.

Iz Loke — D. T. M.

* * *

V čast Materi božiji, sv. Jožefu, sv. Antonu P. in Jezus presv. Srcu se zahvaljujem za vse milosti, ki sem jih prejela.

Z Gorenškega — J.

* * *

V veliki skrbi sem prosila do Srca Jezusovega, do Marije, sv. Jožefa in sv. Antona v devetdnevnicu ter objednem obljubila, da objavim zahvalo za uslišanje v »Danici«. Vse se je srečno izšlo, zato bodi čast in hvala presv. Srcu in vsem mogočnim priprošnjikom. — Še v drugi zadevi sem molila do presv. Srca in do Marije in sv. Jožefa in sv. Antona. Neka gospa je nevarno obolela. Kmalu po odpravljeni devetdnevnicu je ozdravela. Vsi tisti, ki so vam skrbi in težave, le z zaupanjem do presv. Srca, do Marije, sv. Jožefa in sv. Antona in pomagano vam bo, če je le božja volja!

Zagorije na Notranjskem — J. A. M. A.

Darova.

Kameniška župnija po preč. g. kanonik-dekanu Iv. Oblaku za kristijane na Jutrovem 12 K 20 v. in č. g. kapelan na Laškem Fran Krošelj za kruhe sv. Antona 5 K.

Poprave.

Pod črto »Dan.« t. l. št. 3, str. 21. je zelo moteče tiskana »Uredništva« priopazba. Bere naj se: »Mi bi pa pive sploh ne priporočali nikomur, kdor je obilnejega telesa. Kap rada posele duje temu nasprotni navadi.«

Opomnja. »Danice« 4. in 5. številka se še pošlje nekterim veljalnim vero- in domoljubnim čast. osebnostim nalašč zato, da jo ponavljaje pregledajo in presodijo njeno vsebino in njenega duha. Veče podpore bi bil morda vreden list, delujoč nad polustoletije med ljubim narodom. Kdor bi je pa Vas, častiti, še potem ne hotel — vrne naj jo dobrotno. Nikakor nam ni namena, da bi list vsiljevali!

Založništvo.